

SOCIOLOGIE GENERALĂ

de Petre Andrei
Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași,
2010, p. 396

Alexandru Ovidiu Bufnilă^[1]

Cu prilejul împlinirii a 150 de ani de la înființarea Universității moderne de la Iași, în cadrul Colecției EXCELLENTIA-150, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” a editat lucrări reprezentative fiecăror facultăți dedicate omagierii personalităților vieții universitare ieșene. Lucrarea de față a fost coordonată de conf. univ. dr. Dumitru Stan care a realizat un Studiu introductiv asupra vieții și activității lui Petre Andrei denumit „modelul intelectual deplin al sociologiei ieșene”.

Studiul introductiv face o trecere în revistă a vieții autorului punctând cele mai semnificative momente. Acesta cuprinde o cronologie relevantă, surse relevante de atribuire a excelenței statutare, o analiză a părții privilegiate a lui Petre Andrei care a reprezentat sociologia culturii, sintetizarea culturalist-moderată a sociologiei acestuia și concluzii.

Lucrarea „Sociologie Generală” este formată din două părți: *Teorie și metodă* și *Esența și structura societății*.

Partea I face introducerea cititorului în domeniul de activitate a sociologiei prin primele două capitole intitulate „Sociologia ca știință” și „Ce este sociologia”.

Primul capitol prezintă faptul că sociologia este o știință relativ nouă în comparație cu celelalte științe consacrate (p.64). Sociologia a fost introdusă în aceeași categorie cu filosofia metafizică sau un fel de logică transcedentală aplicată grupului social sau psihologia descriptivă fără a

[1] Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Facultatea de Filosofie și Științe Social-Politice, Departament de Sociologie și Asistență Socială, Masterat Familia și Managementul Resurselor Familiale, e-mail: bufnila.alexandru@yahoo.com

fi considerată o știință riguroasă, demnă de a figura în tabela științelor consacrate (p.70). Au fost formulate trei puncte de vedere pentru a susține că sociologia nu este o știință completă: 1. sociologia nu este o știință pentru că nu are un obiect propriu de cercetare, 2. nu are metode de investigație științifică, 3. nu poate formula legi (p.71).

Unii gânditori au crezut că sociologia poate exista alături de științele sociale speciale dacă devine un fel de epistemologie socială. Autorul consideră că „sociologia nu formulează idealuri practice către care trebuie să se aspire realitatea, ea caută să explice fenomenele sociale existente” (p.87).

În *Capitolul II*, „Ce este sociologia”, Petre Andrei trece în revistă mecanicismul sociologic, nominalistul și realismul sociologic, concepția sociologică universală, sociologia obiectivistă franceză, sociologia formalistă, concepția relaționismului, concepția lui Max Weber asupra sociologiei și nu în ultimul rând caracterele sociologiei ca știință și diviziunile ei. Societatea este cea mai complexă formă în care apare natura, căci între toate treptele realității există un raport de continuitate (p.104). Mecanicismul sociologic comite o greșală în momentul în care consideră continuitatea fenomenelor din natură drept o identitate a lor, neglijând deosebirile fundamentale dintre ele precum și ceea ce are fiecare în plus față de alte clase de fenomene (p.108). Pentru Max Weber, sociologia are un obiect propriu al ei, anume acțiunea socială, care dă naștere colectivităților și complexelor sociale sau a culturii întregi (p.132).

Capitolul al III-lea analizează raporturile din sociologie și alte științe cum ar fi: istoria, psihologia, epistemologia și pedagogia. Fenomenul istoric este atât de strâns legat de grupul social încât studiul său nu se poate face decât odată cu acela a societății, iar sensul lui este realmente social. Fără îndoială că sociologia are puternice legături cu psihologia, că nu se poate separa de dânsa, deoarece fenomenele sociale nu sunt altceva decât spirit obiectivat și concretizat. Faptele sociale capătă un caracter special, care nu poate fi explicat prin legile psihologiei obișnuite, ba chiar mai mult, ele apar cu o stringență direct opusă variabilității subiective a sufletului omenesc (p.168). Sociologia nu poate

neglija ceea ce îi unește sau îi desparte pe oameni, ci ea trebuie să țină seama de sufletul oamenilor, recunoscând rolul lor în transformarea societății (p.181). Societatea impune anumite reprezentări, pe care mai întâi copilul le învață și crede în ele, stabilind chiar raporturi între ele după modelul indicat de familie, de școală, etc. De aceea, s-a spus că „ceea ce gândește în om nu e dânsul, ci comunitatea socială. Izvorul gândirii nu e în el, ci în mediul social în care trăiește, în atmosfera socială în care respiră și nu poate gândi altfel decât îl determină influențele mediului social” (p.194). Petre Andrei în ultimul subcapitol introduce 2 concepte: sociologia pedagogică și pedagogia sociologică. Sociologia pedagogică este „o privire sociologică asupra educației”, adică cercetarea sociologică a educației, a formelor ei și a scopurilor pe care le urmărește, pe când pedagogia socială e în primul rând pedagogie și se ocupă de mijloacele de educație, integrându-le în viața socială (p.209).

Capitolul IV, „Metodologia sociologiei” detaliază metoda anchetelor și a monografiei, metoda statistică și metoda comparației. Durkeim afirmă necesitatea unei metode pozitive, unitare pentru studiul fenomenelor sociale. Sociologul trebuie să privească faptele sociale ca „lucruri a căror natură, oricât de suplă și maleabilă ar fi ea, nu se poate modifica totuși după voie” (p.219). Monografia tratează o singură chestiune sau o singură problemă, dar din toate punctele de vedere și sub toate aspectele sale, privindu-le în legătura lor intrinsecă. Ea trebuie să respecte mai multe reguli și trebuie să aibă mai multe însușiri. Monografia sociologică trebuie să vrea să privească grupul social sau fenomenal de care se ocupă din toate punctele de vedere și în raport cu întregul social (p.232). Metoda statistică este în primul rând descriptivă, deoarece ea înfățișează calitativ, prin numere, fenomenele care se petrec. E drept că ea poate avea un caracter tipologic, anume atunci când dintr-o masă de fapte alege numai ceea ce este reprezentativ și tipic (p.237). Această metodă este necesară sociologiei pentru cercetarea realității, deși nu întotdeauna statistica spune prea mult, căci ea suferă de un defect capital, nu înfățișează decât partea exterioară, obiectivă și materială a fenomenelor și nicidecum spiritul lor și necesitatea teleologică care le determină (p. 239).

În **Partea a II-a** a lucrării, „Esența și structura societății”, profesorul Petre Andrei ne detaliază în patru capitole „ce este societatea: natura și esența ei”, „factorii și condițiile vieții sociale”, „geneza vieții sociale” și „structura și evoluția societății”.

În *Primul capitol* sunt explicate de către autor teoria organicismului, teoria organicismului contractual, teoria economică a societății, teoria psihologică a societății și ce este faptul social. În general, sociologii organicisți au stabilit asemănări de raporturi între funcțiile și fenomenele inferioare, unii trecând de la analogie la identitate și neglijând caracterele specifice ale societății (p.256). Dacă organicismul în ambele forme, vrea să determine natura societății prin structura ei întregă și prin totalitatea funcțiilor ei, ceea ce constituie un merit al său și explică în același timp marea sa răspândire în gândirea sociologică, sociologia cunoaște totuși și astfel de teorii, care în contradicție cu organicismul totalitar, încearcă să explice societatea numai prin una din funcțiile sociale, prin care o cred fundamentală prin constituirea societății, considerând pe celelalte ca fiind secundare, fie ca derivate din ea sau reductibile la dânsa (p.258). Afirmarea naturii psihice a societății și explicarea ei printr-un mecanism pur psihologic constituie esența teoriei psihologice a societății. Această concepție explică societatea în două moduri, fie pornind de la ideea că ea este un produs al psihologiei individuale, fie că e un tot psihic, care nu se reduce la individ (p.270). Faptul social interesează colectivitatea din care rezultă viața socială. Caracterele faptului social sunt finalitatea, constrângerea față de individ, exterioritatea și interioritatea în același timp față de conștiința lui (p.287).

Capitolul II, „Factorii și condițiile vieții sociale” ne aduce în atenție conștiința socială, tradiția și solidaritatea, autoritatea, sociografia, antroposociologia și problema rasei. Pentru unii sociologi conștiința socială este un fapt fundamental, fără de care nu se poate vorbi de societate, pentru alții ea este o noțiune confuză căreia nu-i corespunde nicio realitate și care produce numai încurcături, împiedicând cercetarea științifică propriu-zisă (p.290). Conștiința socială nu poate fi concepută numai ca o conștiință de constrângere pe care o exercită societatea asupra noastră,

ci și ca o armonizare a intereselor și scopurilor noastre cu ale celorlalți (p.297). Antropologii și teoreticienii care s-au ocupat de diferitele aspecte ale problemei rasei au fost împărțiți în două categorii: unii care sunt preocupați de caracterele somatice ale rasei, bioandropologii, și alții care se ocupă de caracterele noologice, de înfățișarea oarecum lăuntrică a rasei, nooantropologii (p.353).

În *Capitolul III*, „Geneza vieții sociale și formele sale”, Petre Andrei se concentrează pe întrebarea „Ce este națiunea?”. Națiunea este o comunitate într-o neconținută devenire, ea nu este ceva făcută odată pentru totdeauna și nu are vreo limită temporală sau niște granițe pe care nu le poate depăși (p.367). Națiunea are un caracter durabil ca toate celelalte comunități de acest fel și este instrumentul cel mai potrivit prin care se poate crea cultura umană, exprimând și forța spirituală și caracterul specific al fiecărei mari grupe sociale (p.372).

Capitolul IV, analizează problema claselor sociale, evoluția și revoluția. Problema claselor sociale a preocupat marea majoritate a sociologilor și oamenilor politici, indiferent de atitudinea lor practică, deoarece toți au constatat existența unor grupe sociale cu feluri deosebite de viață și adeseori cu interese opuse înlăuntrul aceleași societăți. Printre numeroasele teorii asupra claselor sociale putem deosebi câteva tipice, fundamentale și anume: o concepție naturalist-biologică a claselor, o altă psihologie, o teorie economică, o teorie sociologică (p.375). Clasele sociale variază cu structura societății și cu aspecte diferite după împrejurări (p.392). Pe cale evolutivă sau prin ajutorul revoluției, trebuințele, dorințele, interesele omenești schimbă relațiile dintre indivizi, creează mereu alte forme de instituții, modifică echilibrul dintre ele și structura socială, realizând neconținut tipuri noi de societate (p.408).

Cartea de față este o capodoperă a genului care merită a fi citită și de cei ce sunt interesați de domeniul științelor sociale, a sociologiei cu precădere, dar și de ceilalți cititori nefamiliarizați cu domeniul deoarece poate schimba perspectiva cu care aceștia privesc societatea, acțiunile sau interacțiunile cu ceilalți membri ai grupului din care fac parte.